

*Голинська Олеся Володимирівна,
к. держ. упр., доц., доцент кафедри економічної та фінансової політики,
Одеський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Одеса
ORCID 0000-0003-1720-5056;*

*Односталко Данііл Володимирович,
аспірант,
Одеський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Одеса
ORCID 0000-0002-7105-487X*

УДК 351.863:338.14

doi: 10.34213/ap.20.01.08

ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Розкрито сутність і структуру поняття “загрози економічній безпеці держави”. Узагальнено науково-теоретичні підходи до класифікації загроз економічній безпеці держави. Досліджено основні ризикоутворюючі чинники і загрози, що негативно впливають на економічну і фінансову ситуацію в Україні. Визначено шляхи подолання загроз економічній безпеці держави.

Ключові слова: економічна безпека держави, небезпека, виклик, загроза, шляхи подолання загроз економічній безпеці держави.

Постановка проблеми. Загрози національній економічній безпеці останнім часом стають все більш відчутними та масштабними. Світова фінансова криза, складна епідеміологічна ситуація, ізоляціоністські тенденції у багатьох країнах – всі ці негативні фактори змушують замислитися про формування нової глобальної концепції національної економічної безпеки.

Економічна безпека є головним компонентом системи національної безпеки. Забезпечення економічної безпеки – це гарантія незалежності країни, умова стабільності й ефективної життєдіяльності суспільства, досягнення успіху. Це пояснюється тим, що економіка є однією з життєво важливих сторін діяльності суспільства, держави і особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем виявлення, попередження та мінімізації загроз економічній безпеці держави присвячено праці провідних зарубіжних і вітчизняних вчених, таких як О. Барановський, Г. Берляк, О. Білорус, З. Варналій, О. Власюк, В. Геєць, О. Гетьман, Г. Дарнопих, М. Єрмошенко, О. Жихор, С. Кіреєв, О. Користін, К. Мердок, С. Мочерний, Г. Пастернак-Таранушенко, В. Рудніцький, Г. Ситник, А. Смянцев, В. Шлемко, Й. Шумпетер та ін. Поряд з достатньо високою активністю вивчення даної проблеми з боку провідних наукових шкіл в галузі публічного управління, численні питання щодо вивчення сутнісних характеристик, причин виникнення та наслідків дії загроз економічній безпеці держави залишаються недостатньо опрацьованими, що обумовлює актуальність теми даного дослідження.

Мета статті полягає у розкритті сутнісних характеристик і структури загроз економічній безпеці держави та визначенні шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу. В теоретичному плані проблема визначення загроз економічній безпеці безпосередньо залежить від того, як визна-

чається предмет безпеки і виокремлюються життєво важливі інтереси особистості, суспільства і держави. Тому загрози економічній безпеці як наукова категорія не можуть існувати відокремлено. Тільки після встановлення того, що є небезпечним для життєдіяльності взагалі і економічної, зокрема, можна виділити джерела ризиків, викликів і загроз. Отже “небезпека” є вихідним поняттям для визначення ризиків.

“Небезпека” в широкому розумінні характеризується наявністю і дією деструктивних сил (факторів), що мають дестабілізуючий характер по відношенню до об’єкта небезпеки. Під цими факторами розуміються сили, які можуть заподіяти конкретній системі певних збитків, вивівши з ладу або знищивши її повністю.

У більш вузькому сенсі небезпеки розрізняються за їх ступенем або рівнем свого поширення. Мається на увазі, наскільки, з одного боку, актуальною є небезпека, а з іншого – величина її масштабу. Тут немає чіткої і, тим більше, кількісно вираженої відмінності, але деяку якісну різницю в станах небезпеки визначити можливо. Так, у найзагальнішому вигляді можна розрізнити потенційну і реально реалізовану небезпеку. Тому експерти-аналітики іноді пишуть про назриваючу, зростаючу (ту, що підсилюється) і загрозову небезпеку [5].

У зв’язку з цим в теорії економічної безпеки і виникло поняття “загроза” як певний момент у розвитку небезпеки, її найвищий ступінь. Небезпека може мати різний ступінь, надходити з великої кількості джерел, діяти щодо багатьох об’єктів. Загроза ж спрямована в бік конкретного об’єкта, має високий ступінь загострення і надходить з цілком визначеного джерела, що має потенційну можливість і намір діяти певним чином.

Якщо трактувати небезпеку як деяку ймовірність отримання збитків, то при наближенні цієї величини до 100 %, небезпека відповідно переросте в загрозу. Це означає, що бувають випадки, коли небезпека може існувати, але загрози поки не буде, але в певних умовах небезпека може досягти характеру загрози.

Отже, ризики, виклики і загрози можна розглядати в якості різних ступенів небезпеки. У цьому ряду термінів ризики є нижчим рівнем небезпеки, а загрози – найвищим.

Найважливіший аспект політики економічної безпеки в економічній сфері полягає в успішному застосуванні технологій перетворення загроз в виклики, і, відповідно, викликів – в ризики. Коли ж ризики трансформуються в виклики, а останні перетворюються в загрози, це свідчить про серйозні проблеми в системі економічної безпеки.

Деякі вчені не розмежовують дані категорії, обґрунтовуючи це їх єдиною цільовою установкою. Інші ж, навпаки, вважають, що “загрозу” і “небезпеку” ототожнювати не можна, незважаючи на те що обидва поняття відносяться до одного явища або дії. Їх головним аргументом виступають відмінності в якісних та кількісних характеристиках обставини, що справляє негативний вплив.

Незважаючи на таке етимологічне значення понять – можливість заподіяння того чи іншого збитку діяльності суб’єкта – між ними існують явні відмінності:

– ступінь готовності до заподіяння шкоди у “загрози” вище, ніж у “небезпеки”. Якщо розглянути процес розвитку протиріччя, то стадія його зародження є стадією формування небезпеки, в якій суб’єкт може, але ще не готовий застосувати силу. Надалі в результаті переходу протиріччя в стадію

крайнього загострення “небезпека” переростає в “загрозу”, коли суб’єкт вже має намір докласти силу;

– “загроза” відрізняється своєю конкретністю, що передбачає наявність її суб’єкта і об’єкта, в той час як “небезпека” має потенційний, гіпотетичний характер і може поширюватися на безліч об’єктів одночасно;

– для реалізації “небезпеки” необхідним є створення “сприятливих” для зростання протиріччя умов і часовий інтервал, тоді як для реалізації загрози існує потреба лише в часі, протягом якого суб’єктом буде прийнято рішення про застосування сили.

Результати досліджень провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників в цій сфері дають можливість впевнено стверджувати, що загрози економічній безпеці держави слід розглядати як окрему категорію науки публічне управління.

Так, Г. Берляк трактує загрози економічній безпеці як дію дестабілізуючих природних (об’єктивних) факторів і/або суб’єктивних, пов’язаних з недобросовісною конкуренцією та порушенням законів і норм, що може спричинити потенційні або реальні втрати для організації [1, с. 35].

Визначаючи поняття “загроза”, Г. Ситник констатує, що важливим при цьому є її сприйняття, бо саме від цього залежить вибір сил, засобів, форм, методів, способів реагування на неї. Очевидно, що ключову роль у визначенні загрози відіграє якість та повнота зібраної інформації про фактори (явища, події, процеси), які породжують загрози [10, с. 135].

Заслужують на увагу дослідження державного регулювання загроз економічній безпеці в окремих галузях та сферах, зокрема у інвестиційній діяльності [1], в енергетиці [4], у сфері зайнятості [6] та ін.

У своєму науковому дослідженні К. Мердок у процесі аналізу відносить до об’єктивних чинників безпеки, зокрема, такі: зміни в обсягах доходів та їх розподілі, що погіршують стан економічних суб’єктів, різкі зміни рівня зайнятості, інфляції, доступу на ринок, скорочення постачання сировини та інші, які уповільнюють темпи економічного зростання [12, с. 67–98].

Імплементацию цієї теорії на теренах пострадянських та постсоціалістичних держав обґрунтувала О. Голинська. До переліку загроз авторка, зокрема, відносить чи не найбільш критичні серед цих держав наслідки переходу України до ліберальної економічної моделі у 90-х роках минулого століття. Вона також визнає, що ці наслідки в їх основній масі досі не нівельовані через відсутність ефективно збалансованої сукупності інституційно-економічних механізмів [3].

Аналіз динаміки загроз національним інтересам України, здійснений А. Смелянцевим, дозволив виявити наступні хронополітичні закономірності виникнення і прояву загроз:

– динаміка загроз підпорядковується особливій ритміці, яка характеризується циклічністю (фазовістю), здатністю проходити різні етапи в розвитку від початкових до кінцевих і навпаки;

– загрозам властива певна стійкість (здатність відхилитися від напрямку свого оптимального руху під впливом протидіючих сил, але з послабленням їх впливу повертатися до свого початкового стану);

– загрози впливають на об’єкти, підпорядковуючись хвилеподібній ритміці: активізуються, коли об’єкт перебуває у становищі внутрішньої нестабільності, і загасають, коли останній набуває стабільності і здатності протидіяти їм;

– ритми впливу різних загроз можуть співпадати, що призводить до формування глобальної мультиплікативної загрози, здатної зруйнувати всю систему безпеки держави [11, с. 11].

Згідно із Законом України “Про національну безпеку України” загрози національній безпеці України – явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України [8]. Отже, даний Закон не конкретизує окремо поняття “загрози економічній безпеці держави”.

Загрози національній безпеці України та відповідні пріоритети державної політики у сферах національної безпеки і оборони визначаються у Стратегії національної безпеки України, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, інших документах з питань національної безпеки і оборони, які схвалюються Радою національної безпеки і оборони України і затверджуються указами Президента України.

Актуальні загрози економічній безпеці України визначені у Стратегії національної безпеки України.

1. Агресивні дії Росії, що здійснюються для виснаження української економіки і підриву суспільно-політичної стабільності:

– військова агресія, участь регулярних військ, радників, інструкторів і найманців у бойових діях на території України;

– тимчасова окупація території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та дальші дії щодо дестабілізації обстановки у Балто-Чорноморсько-Каспійському регіоні;

– блокування зусиль України щодо протидії монополізації стратегічних галузей національної економіки російським капіталом, щодо позбавлення залежності від монопольних постачань критичної сировини, насамперед енергетичних ресурсів;

– торговельно-економічна війна.

2. Корупція та неефективна система державного управління:

– поширення корупції, її укорінення в усіх сферах державного управління;

– слабкість, дисфункціональність, застаріла модель публічних інститутів, депрофесіоналізація та деградація державної служби;

– здійснення державними органами діяльності в корпоративних та особистих інтересах, що призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів громадян та суб’єктів господарської діяльності.

3. Економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення:

– монопольно-олігархічна, низькотехнологічна, ресурсовитратна економічна модель;

– відсутність чітко визначених стратегічних цілей, пріоритетних напрямів і завдань соціально-економічного, воєнно-економічного та науково-технічного розвитку України, а також ефективних механізмів концентрації ресурсів для досягнення таких цілей;

– високий рівень “тонізації” та криміналізації національної економіки, кримінально-кланова система розподілу суспільних ресурсів;

– деформоване державне регулювання і корупційний тиск на бізнес;

– надмірна залежність національної економіки від зовнішніх ринків;

– неефективне управління державним боргом;

– зменшення добробуту домогосподарств та зростання рівня безробіття;

– активізація міграційних процесів унаслідок бойових дій;

– руйнування економіки та систем життєзабезпечення на тимчасово окупованих територіях, втрата їх людського потенціалу, незаконне вивезення виробничих фондів на територію Росії.

4. Загрози енергетичній безпеці:

- спотворення ринкових механізмів в енергетичному секторі;
- недостатній рівень диверсифікації джерел постачання енергоносіїв та технологій;
- криміналізація та корупованість енергетичної сфери;
- недієва політика енергоефективності та енергозабезпечення.

5. Загрози безпеці критичної інфраструктури:

- критична зношеність основних фондів об'єктів інфраструктури України та недостатній рівень їх фізичного захисту;
- недостатній рівень захищеності критичної інфраструктури від терористичних посягань і диверсій [9].

З огляду на виявлені відмінності, можна зробити висновок про те, що загроза економічній безпеці держави (об'єкта) – це намір і можливість суб'єкта завдати шкоди відповідно до поставленої мети, в той час як небезпека являє собою лише можливість нанесення збитку. Якщо ж розглядати мету діяльності суб'єкта з позиції захисту від загроз, то об'єктами економічної безпеки виступатимуть економічні інтереси, по відношенню до яких суб'єктом буде вжито заходів і дії запобіжного характеру.

Щоб глибше зрозуміти сутність загроз економічній безпеці держави, необхідно підкреслити, що об'єктом згаданих загроз є національні економічні інтереси. Задоволення національних економічних інтересів відбувається в рамках процесів взаємодії різних зовнішніх і внутрішніх соціальних сил.

Ці процеси виступають у вигляді протиборства або співпраці, що можна розглядати як форму боротьби за існування за допомогою прямого і непрямого змагання між різними суб'єктами різного рівня. У сфері економіки таке змагання виступає в формі конкуренції, а поза цією сферою – у вигляді протиборства. Форма, спрямованість і характеристики цього протиборства або співпраці визначаються змістом національних інтересів, які відносно постійні.

Саме такі зіткнення в ході реалізації національних економічних інтересів і породжують феномен загроз економічній безпеці держави.

Комплексність взаємодії загроз, які взаємопов'язані та взаємообумовлені спільними деструктивними факторами, що є джерелами цих загроз, обумовлює певну складність їх класифікації.

Узагальнення наукових підходів до класифікації загроз економічній безпеці держави дозволяє зробити висновок, що найбільш поширеним є їх поділ за місцем виникнення на внутрішні та зовнішні по відношенню до об'єкта безпеки. Зовнішні загрози виникають у зовнішньому середовищі об'єкта, а внутрішні зумовлені станом самого об'єкта безпеки.

Існують різні підходи до поділу загроз на внутрішні та зовнішні. У наукових дослідженнях українських науковців, зокрема, О. Користіна, О. Барановського, Л. Герасименко, до внутрішніх прийнято відносити наступну сукупність загроз економічній безпеці держави: низький технологічний рівень більшості галузей, високі витрати виробництва, низька якість продукції і, як наслідок, низька конкурентоспроможність національної економіки; втрата значної частини науково-технічного потенціалу, позицій на важливих напрямках науково-технічного прогресу; деформована структура виробництва; руйнування системи відтворення виробничого потенціалу;– енергетична криза; неефективність державного управління соціально-економічними процесами; недосконалість національного законодавства; зростання масштабів тіньової

економіки; високий рівень монополізації економіки, посилення сировинної спрямованості; низька інвестиційна активність та вкладення капіталів переважно в посередницьку та фінансову діяльність за рахунок виробничої; скорочення виробничої сфери; низький платоспроможний споживчий попит населення та ін. [5, с. 68]

До зовнішніх загроз економічній безпеці держави дані науковці відносять: імпорتنу залежність України з багатьох видів продукції, у тому числі стратегічні товари, енергоносії, комплектуючі вироби для машинобудування, продовольчі товари; нераціональну структуру експорту; перебування в зародковому стані фінансової, організаційної та інформаційної інфраструктури підтримки конкурентоспроможності українського експорту; некерований вплив за кордон інтелектуальних і трудових ресурсів; недостатній експортний та валютний контроль і недосконалість митної політики; слабку розвиненість транспортної інфраструктури зовнішньоекономічних відносин та ін. [5, с. 69].

На думку Г. Пастернак-Таранушенко до зовнішніх загроз економічній безпеці держави слід віднести загрози з боку будь-якої іншої держави, а до внутрішніх – загрози від будь-якого громадянина або об'єднання людей [7].

Оскільки ступінь впливу внутрішніх і зовнішніх загроз на стан економічної безпеки держави постійно змінюється у зв'язку з динамічними умовами функціонування суспільства, національної економіки та світової економічної системи в цілому, вирішальний вплив на стан економічної безпеки держави справляють внутрішні загрози, але в окремих випадках деструктивний вплив зовнішніх загроз може значно перевищувати небезпеку від внутрішніх загроз, а комплексний вплив внутрішніх і зовнішніх загроз, як правило, призводить до посилення загальної загрози.

У сучасних умовах основними “полюсами” загроз економічній безпеці сучасній Україні, на думку координатора експертних груп Економічної експертної платформи О. Гетьмана, є тяжіння економічно привабливого ринку праці ЄС та тиск агресивної, але заможнішої Російської Федерації [2].

Погоджуючись з експертом, слід зазначити, що більш привабливі умови життя та праці за кордоном спонукають активну частину населення до еміграції. В результаті формується прямо пропорційна залежність: інтелектуали виїжджають і країна слабшає економічно.

Очевидно, що допоки Україна бідніша за сусідів, загроза її суверенітету та територіальній цілісності залишається великою, а “застрягання” у сировинно-індустріальній пастці не дасть можливості для розвитку. За ВВП на душу населення, навіть з урахуванням паритету купівельної спроможності, Україна відстає від найближчих сусідів втричі, а від розвинених країн – у 5–7 разів (за абсолютними показниками – ВВП на душу населення у доларах – в десятки разів) [2].

Україна має конкурентні переваги, які можна використати для подолання розриву та відповідної загрози. У країні ще залишився людський капітал та базовані на ньому галузі як потенційні драйвери прискореного економічного зростання [6]. Йдеться про виробництво інформаційних продуктів та інтелектуальних послуг, дизайн, інновації, дослідження та розробки.

Нажаль в наявних умовах ці переваги поступово втрачаються і не відтворюються через ізоляцію бізнес-клімату. Навіть зважаючи на те, що сучасні засоби телекомунікацій дозволяють дистанційно працювати онлайн з певними галузями.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Результати проведеного дослідження дали змогу визначити шляхи подолання загроз економічній безпеці держави як на найближчу, так і на віддалену перспективу:

– активізація наукових досліджень з питань боротьби в економічній сфері, можливих форм і способів її ведення, забезпечення стійкості національної економіки в умовах деструктивного впливу інших держав, а також системи керівництва силами і засобами, які залучаються до боротьби в економічній сфері;

– чітка фіксація загроз у державних документах найвищого рівня з відповідними заходами для їх нейтралізації допоможе усвідомити поточну складну ситуацію. Це розпочне і роботу з необхідними змінами у державній політиці для мінімізації негативного впливу загроз;

– створення відкритих та прозорих умов людського розвитку, що дозволить якнайшвидше пройти етап трансформації та перейти до суспільного порядку з відкритим доступом, інклюзивними економічними інститутами. А це – прямий поштовх для сталого економічного розвитку держави та гідного рівня життя українців;

– усунення можливостей для корупції та свавільного застосування законодавства на основі виявлення та виключення подвійного трактування норм та суперечностей між ними, підвищення прозорості, спрощення процедур та їх автоматизації, утворення інституційних стримувань та противаг, дерегуляції та звуження державного втручання до мінімально необхідних меж, приватизації державних підприємств;

– підвищення рівня захищеності права власності через удосконалення системи правосуддя;

– ліквідація соціально-економічної бази організованої злочинності у сфері економіки та її зрощування з органами державної влади (в тому числі, правоохоронними органами) та органами місцевого самоврядування.

Отже, розглянуті вище загрози є лише ключовими у системі економічної безпеки. В цілому ж загрози дуже мінливі і не завжди їх можна передбачити. Вони тривалий час можуть не проявляти себе у відкритій формі, що обумовлює складність їх дослідження публічно-управлінською наукою. Ліквідація даних загроз за допомогою разових заходів неможлива, слід розробляти розраховану на тривалу перспективу стратегію. Збільшення кількості загроз, а також непродумані управлінські рішення можуть призвести до негативних змін в економіці країни. Таким чином, виявлені на ранній стадії загрози і подальша їх ліквідація забезпечать країні економічну безпеку.

Список використаних джерел

1. Берляк Г. В. Інвестиційні ризики та невизначеність в умовах глобалізаційних змін: обліково-аналітичний підхід. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації* : міжнар. зб. наук. пр., 20 квіт. 2014 р. Кам'янець-Подільський, 2014. С. 38–41.
2. Гетьман О. Хто або що найбільше загрожує економічній безпеці України? *Економічна правда*. 26 берез. 2019 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/COLUMNS/2019/03/26/646431/> (дата звернення: 10.02.2020).
3. Голинська О. Зміна адміністративно-територіального устрою України в контексті органістичної стійкості суспільних систем. *Публічне адміністрування: теорія та практика* : електрон. зб. наук. пр. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. Вип. 1 (15). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01\(15\)/16.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01(15)/16.pdf) (дата звернення: 10.02.2020).

4. Гончаренко М. В. Державне регулювання оптового ринку електричної енергії: світові моделі та вітчизняні реалії. *Державне будівництво* : електрон. зб. наук. пр. 2015. № 2. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2015-2/index.html> (дата звернення: 10.02.2020).
5. Користін О. Є., Барановський О. І., Герасименко Л. В. та ін. Економічна безпека : навч. посіб. Київ : Алерта ; КНТ ; Центр учбової л-ри, 2010. 368 с.
6. Жадан О. В. Причини та наслідки поширення нестандартної зайнятості на національному ринку праці. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 3 (46). С. 117–124.
7. Пастернак-Таранушенко Г. А. Філософські засади забезпечення економічної безпеки держави (з викладенням основ філософії екосистейту) / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. URL: <http://www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue> (дата звернення: 10.02.2020).
8. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.02.2020).
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Стратегію національної безпеки України” : Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.02.2020).
10. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади). Київ : НАДУ, 2011. 730 с.
11. Смелянцев А. П. Проблема загроз інтересам безпеки України (соціально-філософський аналіз) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03. Харків, 2001. 18 с.
12. Murdoch C., Knorr K., Trager F. Economic factors as objects of security: Economics security and vulnerability. *Economics issues and national security*. Lawrence, 1977. 867 p.

Holynska O. V.,

PhD in Public Administration, Associate Professor,

Associate Professor of Economic and Finance Policy Department, ORI NAPA, Odesa

ORCID 0000-0003-1720-5056;

Odnostalko D. V.,

Postgraduate Student, ORI NAPA, Odesa

ORCID 0000-0002-7105-487X

THREATS TO THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE: THE NATURE, STRUCTURE AND WAYS OF OVERCOMING

The article reveals the essence and structure of the concept of “threat to the economic security of the state”. In theory, the problem of identifying threats to economic security depends directly on how the subject of security is determined and the vital interests of the individual, society and state are identified. Therefore, threats to economic security as a scientific category cannot exist in isolation. Only after identifying what is hazardous to life in general and economic, in particular, can the sources of risks, challenges and threats be identified. Therefore, “danger” is an initial concept for identifying risks.

Scientific and theoretical approaches to the classification of threats to the economic security of the state are generalized. It is established that the most common is their division by place of origin into internal and external with respect to the security object. External threats occur in the external environment of the object, and internal threats are caused by the state of the security object itself.

The main risk factors and threats that negatively affect the economic and financial situation in Ukraine are investigated. The main “poles” of threats to the economic security of modern Ukraine are the attraction of an economically attractive EU labor market and the pressure of an aggressive but wealthier Russian Federation.

The ways of overcoming the threats to the economic security of the state are identified, among which are: intensification of scientific researches in the sphere of struggle in the economic sphere; a clear fixation of threats in top-level government documents with appropriate measures to counteract them will help to understand the current difficult situation; creating open and transparent conditions for human development; eliminating opportunities for corruption and arbitrary application of legislation; improving the level of protection of property rights through the improvement of the justice system; liquidation of the socio-economic base of organized crime in the sphere of economy and its merging with state authorities (including law enforcement) and local self-government bodies.

Keywords: economic security of the state, danger, challenge, threat, ways of overcoming threats to the economic security of the state.

References

1. Berlyak, H.V. (2014). Investytsiyni ryzyky ta nevyznachenist v umovakh hlobalizatsiynykh zmin: oblikovo-analitychnyy pidkhid. *Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsiyi: mizhna. zb. nauk. prats 20 kvitnya 2014 r.* Kamyanets Podilsk, 38–41 [in Ukrainian].
2. Hetman, O. (2019). Khto abo shcho naybilshe zahrozhuye ekonomichniy bezpetsi Ukrainy? *Ekonomichna pravda : vivtorok, 26 bereznya 2019 r.* URL: <https://www.epravda.com.ua/COLUMNS/2019/03/26/646431/> [in Ukrainian].
3. Holynska, O. (2016). Zmina administratyvno-terytorial'noho ustroyu Ukrainy v konteksti orhanistychnoyi stiykosti suspilnykh system. *Publichne administruvannya: teoriya ta praktyka : elektron. zb. nauk. prats.* Dnipro: DRI NAPA, issue 1 (15). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01\(15\)/16.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01(15)/16.pdf) [in Ukrainian].
4. Honcharenko, M.V. (2015). Derzhavne rehulyuvannya optovoho rynku elektrychnoyi enerhiyi: svitovi modeli ta vitchyznyani realiyi. *Derzhavne budivnytstvo, 2.* URL: <http://http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2015-2/index.html> [in Ukrainian].
5. Korystin, O.Y., Baranovskyy, O.I., Herasymenko, L.V. et al. (2010). *Ekonomichna bezpeka.* Kyiv: Alerta; KNT; Tsentru uchb. literatury [in Ukrainian].
6. Zhadan, O.V. (2014). Prychyny ta naslidky poshyrennya nestandardnoyi zaynyatosti na natsionalnomu rynku pratsi. *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya, issue 3 (46), 117–124* [in Ukrainian].
7. Pasternak-Taranushenko, H.A. Filosofski zasady zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky derzhavy (z vykladennyam osnov filosofiyi ekosesteytu). Natsionalnyy instytut problem mizhnarodnoyi bezpeky. URL: <http://www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue> [in Ukrainian].
8. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
9. Pro rishennya Rady natsionalnoyi bezpeky i oborony Ukrainy “Pro Stratehiyu natsionalnoyi bezpeky Ukrainy”: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.05.2015 r. № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
10. Sytnyk, H.P. (2011). Derzhavne upravlinnya u sferi natsionalnoyi bezpeky (kontseptualni ta orhanizatsiyno-pravovi zasady). Kyiv: NAPA [in Ukrainian].
11. Smelyantsev, A.P. (2001). Problema zahroz interesam bezpeky Ukrainy (sotsialno-filosofskyy analiz). *Extended abstract of candidate's thesis.* Kharkiv [in Ukrainian].
12. Murdoch, C., Knorr K., Trager, F. (1977). Economic factors as objects of security: Economics security and vulnerability. *Economics issues and national security.* Lawrence.

Надійшла до редколегії 28.02.2020 р.